

Мајор СТЕПАН ШЋЕТАРИЋ

ИЗРАДА, ОПРАВКА И ОДРЖАВАЊЕ КОМУНИКАЦИЈА

Улога путева развијала се кроз историју упоредо са развојем армија. Неоспорно је да су путеви при томе били веома важан фактор за обезбеђење живота и рада трупа уопште, а нарочито у новије време када су армије постале бројније и засићене савременом техником. Због тога се у савременим условима појављује потреба за предузимањем низа мера за обезбеђење саобраћаја, почев од оних најситнијих на комуникацијама, па до израде нових путева на врло тешким теренима, тј. тамо где нема довољно комуникација и где бранилац не очекује дејство крупних нападачевих формација. Поред тога, ако се има у виду могућност браниоца да знатно онеспособи комуникациску мрежу приликом напуштања извесне триторије и да је стално угрожава диверзантским акцијама, дејством из ваздуха и дејством артиљерије, онда је разумљиво што мере за њено одржавање имају још већи значај.

Да бисмо изнели своје мишљење о организацији оправке и одржавања комуникација, морамо се нарочито задржати на оном делу рада који је непосредно везан са борбеним дејством и потребама једне армије. Ово мишљење износимо зато што по том проблему постоје различита гледишта у начину решења, па чак и тенденција његовог потцењивања, као и ради тога што у нашим службеним правилима још нема довољно прецизних одредаба о дужностима органа штаба армије у решењу овог питања.

1. Организација оправке и одржавање комуникација у целини

Свака савремена армија, својом посебном организацијом, тј. јединицама и техничким средствима за израду, оправку и одржавање комуникација, поклања мању или већу пажњу и решава ово питање на њој својствен начин у зависности од самог карактера и могућности дотичне армије.

Велике и технички добро опремљене армије, које располажу великом државном територијом или територијом под њиховом доминацијом, могу имати сложенију организацију за одржавање путева са великим бројем јединица намењених само за одржавање комуникација, па чак и са посебно формираним штабовима који се баве искључиво овим питањима. Међутим, мале армије морају бити знатно економичније, тј. да врше употребу снага и средстава у границама својих могућности и конкретних потреба.

Ако се ово питање решава у оквиру малих армија, онда је јасно да се са непосредних борбених задатака може одвојити само минималан број људи, зато што оне обично немају развијену борбену технику у великом ступању, што је њихова територија махом малена и што такве армије имају циљ да у првом реду сачувају сопствену државну територију.

При конкретном решавању овог питања појављују се две тенденције: једна, која иде за тим да се створи онаква организација путне службе и на онај начин како се то радило у великим армијама на основу стечених искустава у Другом светском рату и, друга, која хоће да се створи таква организација која ће првенствено задовољити потребе дотичне армије у границама њених могућности. Пре но што изложимо своје мишљење по овом питању, изнећемо како су поједине армије решавале питање израде, оправке и одржавања комуникација.

У бившој Југословенској војсци било је предвиђено поседање војних комуникација од стране сталних посада обвезника последње одбране. У „Упуту о осигурању војних комуникација у мобилном и ратном стању“ биле су изнете само начелне одредбе, док је за сваку армиску и дивизиску територијалну област то питање требало детаљно разрадити у самим областима. У оперативним јединицама није постојала нека посебна организација која би се бринула за путеве који су потребни тим јединицама, осим понтонирских и пионирских јединица за израду мостова преко великих река и мостова на путевима. За железничке објекте биле су одређене специјалне железничке јединице опремљене мостовим материјалом за брзо склапање железничких мостова.

У Другом светском рату Совјетска армија имала је разгранату путну службу (којом је руковођено из једног центра) са својим специјалним органима у фронту, армији и корпусу. Она је имала задатак да одржава комуникације снабдевања у позадинском рејону армије, док су у трупном рејону (од дивизиских база до предњег краја) инжењерске јединице вршиле оправку, одржавање и израду путева. Говорећи о путној служби Совјетске армије пуковник Фомичев¹⁾ прећутно признаје да се тако вештачки извршена подела задатака није могла одржати и да су путне јединице извршавале задатке у трупном рејону и обратно.

Путна служба Совјетске армије обухвата не само технички део (израду, оправку и одржавање комуникација), већ и експлоатацију путева (регулација саобраћаја, прихват и исхрану војника дуж комуникација, покопавање лешева, итд.). У армијама и корпусима, путне јединице формиране су у батаљоне, а постојали су и пукови РВК који су служили искључиво за израду, оправку и одржавање комуникација. Ове јединице нису имале никакве везе са инжењерским јединицама. Путном службом руководило је одељење позадине у штабовима.

Према оскудним подацима којима располажемо, одржавање путева²⁾ у Немачкој војсци није се претворило у посебну службу са посебним

¹⁾ Пуковник Фомичев — „Путна служба Совјетске армије“.

²⁾ „Pionierdienst aller Waffen“, Служба снабдевања оперативне војске (превод са немачког).

штабовима, управама и одељењима, већ је и даље спадало у надлежност путних и специјалних инжењерских јединица (Baupioniere, Eisenbahnpioniere), које су формиране само за задатке на путоградњи, односно железницама. Техничким делом путне службе руководили су пионирски официри који су улазили у састав штаба начелника позадине (Oberkvartirmeister, Kwartirmeister).

У „армиској зони“ Енглеске и Америчке армије³⁾ оправку и одржавање комуникација у Другом светском рату вршиле су пионирске јединице, док су израду, оправку и одржавање комуникација у тзв. „зони комуникација“ (позадинској зони) вршили специјални одреди који су улазили у састав снабдевачких служби армије. За експлоатацију путева Американци су имали експлоатациони, а за техничку службу инжењерски корпус.

То је углавном био начин решења овог питања у великим армијама које су водиле рат на огромној територији и које су располагале великим мото-механизованим јединицама.

А како то питање треба решити у нашим условима? Ми смо већ раније истакли да се код нас појављују, углавном, два мишљења, и то:

1) да инжењерија и позадина учествују у оправци, одржавању и изради путева, с тим да и једна и друга располажу потребним јединицама за извршење овог задатка, које би дејствовале на извесном делу одбранбене зоне оне јединице у којој су формиране;

2) да се јединице за оправку и одржавање комуникација формирају само у оквиру инжењерије, с тим да инжењерија извршава све техничке задатке на путевима, а позадина да задржи само експлоатациону службу на путевима дотура и евакуације.

Ми делимо ово друго мишљење, тј. да једино инжењерија буде одговорна за целокупан рад на техничком одржавању, оправци и изради путева и да се у управи позадине може налазити један инжењерски официр ради усклађивања рада и одржавања везе са одељењем инжењерије, а евентуално и за руковођење радовима у позадинском рејону, када то потреба захтева.

Напротив, ако би се усвојило прво мишљење, тј. двојна надлежност у погледу оправке, одржавања и израде путева, онда би то несумњиво захтевало већи апарат за руковођење извршењем тих задатака. С друге стране, за техничку израду путева, њихову оправку и одржавање треба располагати стручно обученим људством или бар једним његовим делом који би тим радом руководио. Разумљиво је да том задатку одговарају само инжењерске јединице које се при извођењу мирнодопске обуке обучавају за израду путева, њихову оправку и одржавање и које располажу одговарајућим техничким средствима.

Међутим, ако би позадина формирала своје посебне путне јединице, онда би их требало такође обучавати у том смислу, а осим тога био би потребан и стручно оспособљен кадар и техничка средства. Због тога је

³⁾ Изградња путева од стране савезничких армија у Нормандији 1944 године. („Позадина и снабдевање“, 1/49).

централизовано руковођење много корисније, тим пре што не располажемо довољним стручним кадром ни довољним техничким средствима.

Пошто се техничка средства за израду, оправку и одржавање комуникација сматрају инжињерском опремом, онда инжињерија води евиденцију о њима и врши њихову расподелу. Али, ако би за решење овог питања биле надлежне и инжињерија и позадина, онда би и инжињерска средства за путеве требало делити на позадинска и инжињерска. Очигледно је да је далеко економичније и потпуније искоришћење техничких средстава за израду и одржавање комуникација и много лакше руковођење њиховом употребом ако се руководи из једног центра, тим пре што наша државна територија није велика. Зато руковођење одржавањем, оправком и израдом комуникација из једног места не претставља никакву тешкоћу. У току борбених операција може се одредити инжињерски официр који би као одговорно лице руководио радовима у позадинском рејону јединице (првенствено у армији), тако да нема потребе за формирањем посебних органа за руковођење техничким делом путне службе у позадини.

Ако би се ово питање овако решавало, онда би и попуна кадра инжињерских јединица, намењених за радове на путевима, била знатно лакша. Ако се има у виду да су инжињерске јединице пука, дивизије и корпуса првенствено намењене за извршење борбених задатака, а у другом реду за задатке техничке природе и да инжињерија армије и РВК првенствено решавају задатке техничке природе, а тек у другом реду борбене задатке, онда је јасно да млађим кадром треба попуњавати инжињерске јединице пука, дивизије и корпуса и да за попуну кадра инжињерских јединица у вишим формацијама могу доћи у обзир и старија годишта. На тај начин, инжињерски кадар нижих јединица постепено (из године у годину) би се преводио у инжињерске јединице РВК, тј. када би прошао одређени број година.

Према томе, с обзиром на наше услове (на земљиште у просторном погледу, на расположиве кадрове и техничка средства, као и на потребу економисања људима и материјалним средствима) оправку и одржавање путева треба сматрати као један задатак који се не сме цепати и парцијално решавати, већ га решити централизовано, преко одговорних органа инжињерије и само преко инжињерских јединица. У сваком случају, такво решење овог проблема, као што ће се видети и из даљег излагања, захтева јаче инжињерске јединице (да би могле одговарати тако проширеном задатку на путевима) и потребу искоришћења месног становништва под руководством инжињерских јединица.

*

Да бисмо могли правилно да решимо питање оправке и одржавања комуникација у одбрани армије, треба најпре решити које путеве у оквиру одбранбене зоне армије треба одржавати и на који начин.

Ако размотримо одбранбену зону армије и њен позадински рејон, онда ћемо видети да се тамо појављује потреба за комуникацијама не само у циљу снабдевања, већ и у циљу борбених покрета, тако да у тој зони стварно постоје комуникације за снабдевање и комуникације за борбене покрете.

У комуникације за снабдевање спадају комуникације од армиских до дивизиских, и од дивизиских до пуковских база, као и рокадне комуникације на линији корпусних, дивизиских и пуковских база. Ту, такође, спадају и комуникације од пуковских база до батаљонских интендантских станица, које претежно имају и други карактер. Међутим, комуникације за борбене потребе намењене су чисто за потребе борбених трупа при извршењу борбених задатака. То су комуникације које користе други ешелони за противнападе, ППТР и ПОЗ-ови у ПТ одбрани у дубини одбранбене зоне, затим тенковска резерва и против-ваздушне одбранбене резерве у својим дејствима и, најзад, артиљерија приликом премештања са једних на друге ватрене положаје. Као што се види, ту се не ради о потпуно одвојеним комуникацијама, јер се и за борбене потребе првенствено користе комуникације снабдевања на свим изнетим правцима, гдегод је то могуће.

Поставља се питање: како и на који начин треба одржавати тако велики број комуникација у одбранбеној зони армије?

У литератури можемо наћи податке из којих се види да на одржавање и оправку сваких 30 км пута треба одредити по једну чету за оправку и одржавање комуникација, тако да би у једној армиској зони, у којој се искошћава око 1.200 км пута било потребно око 40 чета или 13 батаљона. Већ и на први поглед може се доћи до закључка да то није целисходно решење и да ће само један део армиских комуникација морати да одржавају армиске посаде, с тим да се одржавање осталог дела комуникација реши на неки други начин.

По нашем мишљењу, сталном посадом за оправку и одржавање комуникација треба обезбедити најмање по једну комуникацију од армиске до корпусних база, од корпусних до дивизиских база, од дивизиских до пуковских база, и рокадне комуникације на линији пуковских, дивизиских и корпусних база, које у исто време треба да буду рокадне комуникације позади главног, другог и трећег одбранбеног појаса.

Све остале комуникације требало би одржавати повременим патролирањем инжењерских јединица оних елемената борбеног поретка или јединица за чије се потребе, односно задатке, искоришћава дотична комуникација и тежити да се врше само најнужније оправке у циљу омогућавања предвиђених покрета одређене количине возила. Тако, например, инжењерија из састава другог ешелона армије имала би задатак да у припремном периоду изврши извиђање праваца предвиђених противнапада, да на њима оспособи или изради потребне комуникације (не упуштајући се у неке обимне радове) и да повремено контролише њихову исправност; инжењерија у саставу ППТР, поред задатака запречавања, имала би задатак да извиђа комуникације на правцима предвиђене употребе и да их оспособи у довољној мери, тако да ППТР може на време да изврши свој задатак. Само је по себи јасно да инжењерија дотичних јединица не врши никакве радове на оним путевима које одржавају сталне посаде, а који се поклапају са правцима дејства дотичних јединица.

Поред тога што комуникације у захвату главног одбранбеног појаса или испред пуковских база имају снабдевачки карактер, оне, углавном, служе и за борбене потребе. Али, пошто су покрети у овој зони, како у циљу снаб-

девања, тако и у циљу борбених покрета, везани за велики број комуникација, то значи да је и оптерећење појединих комуникација веома мало. Због тога, по нашем мишљењу, те комуникације не треба обухватити сталном организацијом за одржавање, већ би било довољно да их свака јединица на свом одбранбеном појасу повременим патролирањем извиђа, оправља и одржава у најнужнијем обиму, користећи за то све родове војске, ако је потребно.

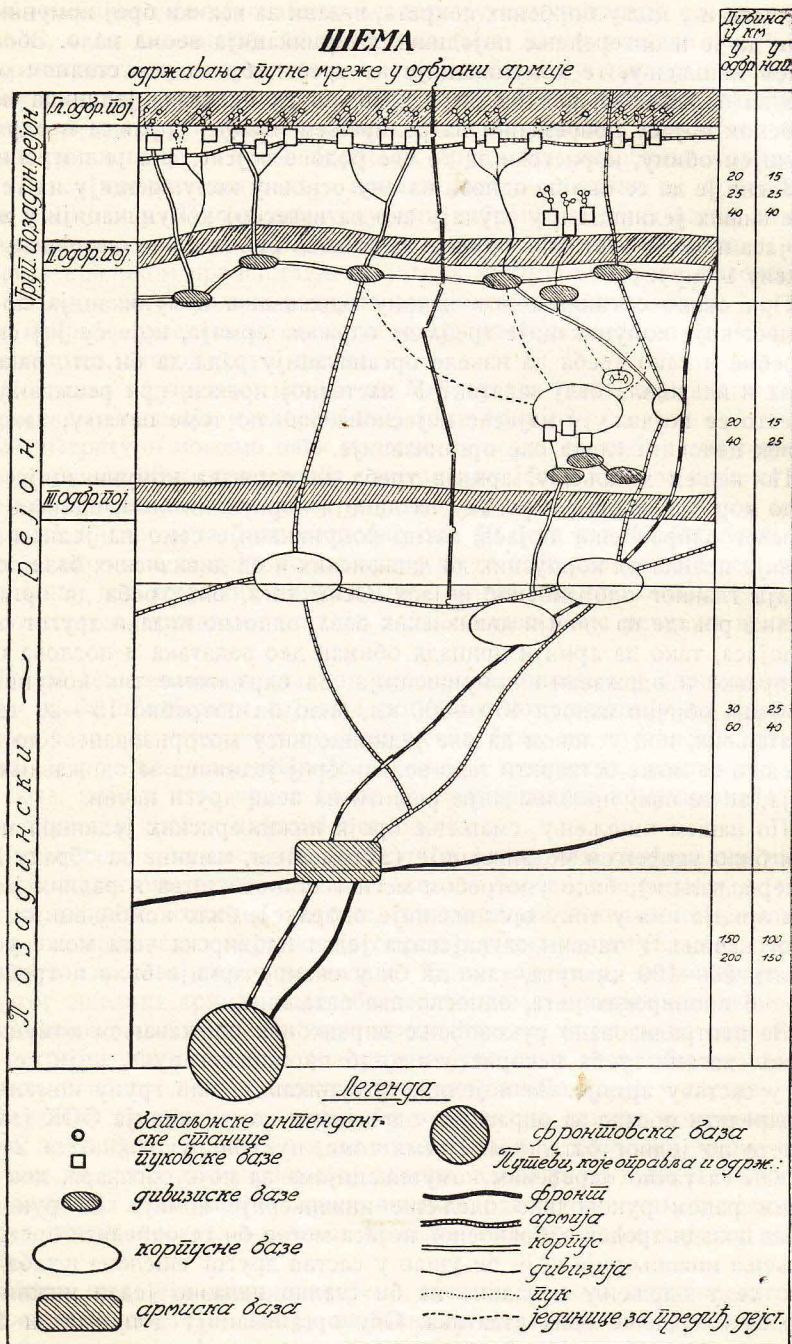
Јасно је да се ово не односи на ону основну комуникацију на тежишту одбране виших јединица и у случају ако на извесној комуникацији у захвату овог појаса постоје осетљиви објекти за њихово рушење или оштећење. (Види приложену шему).

При овако организованом начину одржавања комуникација поставља се питање: које комуникације треба да одржава армија, које су јој снаге за то потребне и како треба да изведе организацију рада да би што лакше руководила и извршила овај задатак? У наставној пракси, при решавању задатака, често се појављују највеће нејасноће баш по томе питању, тако да се нема увек целовита слика ове организације.

По нашем мишљењу, армија треба да одржава комуникације од армиске до корпусних база и рокаду на линији корпусних база, односно на линији трећег одбранбеног појаса, затим комуникације само на једном до два најважнија правца од корпусних до дивизиских и од дивизиских база до предњег краја главног одбранбеног појаса. Осим тога, она треба да организује одржавање рокаде на линији дивизиских база, односно позади другог одбранбеног појаса, тако да армији припада обиман део задатака и послова око израде, оправке и одржавања комуникација. За одржавање тих комуникација, чија дужина обично износи 450—600 км, било би потребно 15—20 чета или 5—7 батаљона, под условом да ове јединице нису моторизоване. Као што се види, тешко се може остварити тако велики број јединица за одржавање комуникација, те се овај проблем мора решити на неки други начин.

По нашем мишљењу, смањење броја инжењерских јединица може се постићи било увођењем механизације (аутомобили, машине за обраду дрвета, булдожери, ваљци), било употребом месног становништва и радних јединица (ако их армија има у току организације одбране), било комбинацијом једног и другог начина. У таквим случајевима једна пионирска чета може успешно одржавати 80—100 км пута, тако да би у оквиру армије било потребно најмање 5—6 пионирских чета, односно два батаљона.

За централизовано руковођење оправком и одржавањем комуникација армиским снагама треба искористити штаб пионирског пука, који се обично налази у саставу армије. За поједине комуникације или групу комуникација треба одредити посаде за оправку и одржавање комуникација ООК јачине од једне чете до једног батаљона. Према томе, пук би руководио са 2—3 или више ООК са тачно одређеним комуникацијама за које одговара, док би целокупним радом руководило одељење инжењерије армије. За руковођење радовима позади трећег одбранбеног појаса могао би се одредити претставник из одељења инжењерије који би ушао у састав другог ешелона штаба армије уколико се у одељењу позадине не би стално налазио један инжењерски официр за извршење ових задатака. Ову организацију допуњавали би корпуси и дивизије које није обухватила армија.

Шема 1

Одредбе РСШ и РС, које се односе на ово питање, нису довољно јасне, тако да се не види тачна слика о томе ко, када и у ком обиму ради на овом задатку, јер се у њима, на разним местима, говори како командант, начелник штаба, оперативно одељење, одељење позадине и одељење инжињерије доносе одлуке у погледу путева.

Међутим, за решење питања комуникација заинтересовани су не само горе наведени органи, већ нарочито артиљерија и тенкови.

По нашем мишљењу, приликом доношења одлуке и организације одбране, питање путева треба решавати на тај начин што би сви начелници у својим рефератима изнели своје потребе у погледу комуникација, и то: начелник позадине у погледу комуникација снабдевања и евакуације, начелник артиљерије за потребе артиљерије, начелник тенкова за потребе тенкова, а начелник оперативног одељења за потребе маневра армиским резервама. На основу таквих тражења, начелник инжињерије реферисао би које су комуникације у техничком погледу најповољније за одржавање, те би командант армије, на основу изнетих потреба у погледу комуникација и добивених техничких података, одлучио које ће комуникације организовати за њихово искоришћење, и које ће од тих комуникација централизовано одржавати армиским снагама, а које преко потчињених корпуса (дивизија). После тога начелник инжињерије армије детаљно би разрадио ово питање у погледу инжињерског обезбеђења, док би начелник оперативног одељења армије одговарао за правилну експлоатацију и планирање покрета на свим комуникацијама, детаљније експлоатациону службу на комуникацијама. Другим речима, командант доноси одлуку, начелник инжињерије одговара за техничко стање путева, остала одељења постављају захтеве и користе путеве који им се стављају на расположење за искоришћење, а оперативно одељење, преко одељења позадине, регулише привилну експлоатацију одређених комуникација. Осим тога, сва одељења штаба армије, која имају удела или потребу за путевима, морају бити у сталном међусобном контакту. Без заједничког усклађивања техничких услова са конкретним потребама и решења начина извршења потребних радова не би требало предлагати нити усвајати ниједан рад по овом задатку, јер је потребна крајња економија снага.

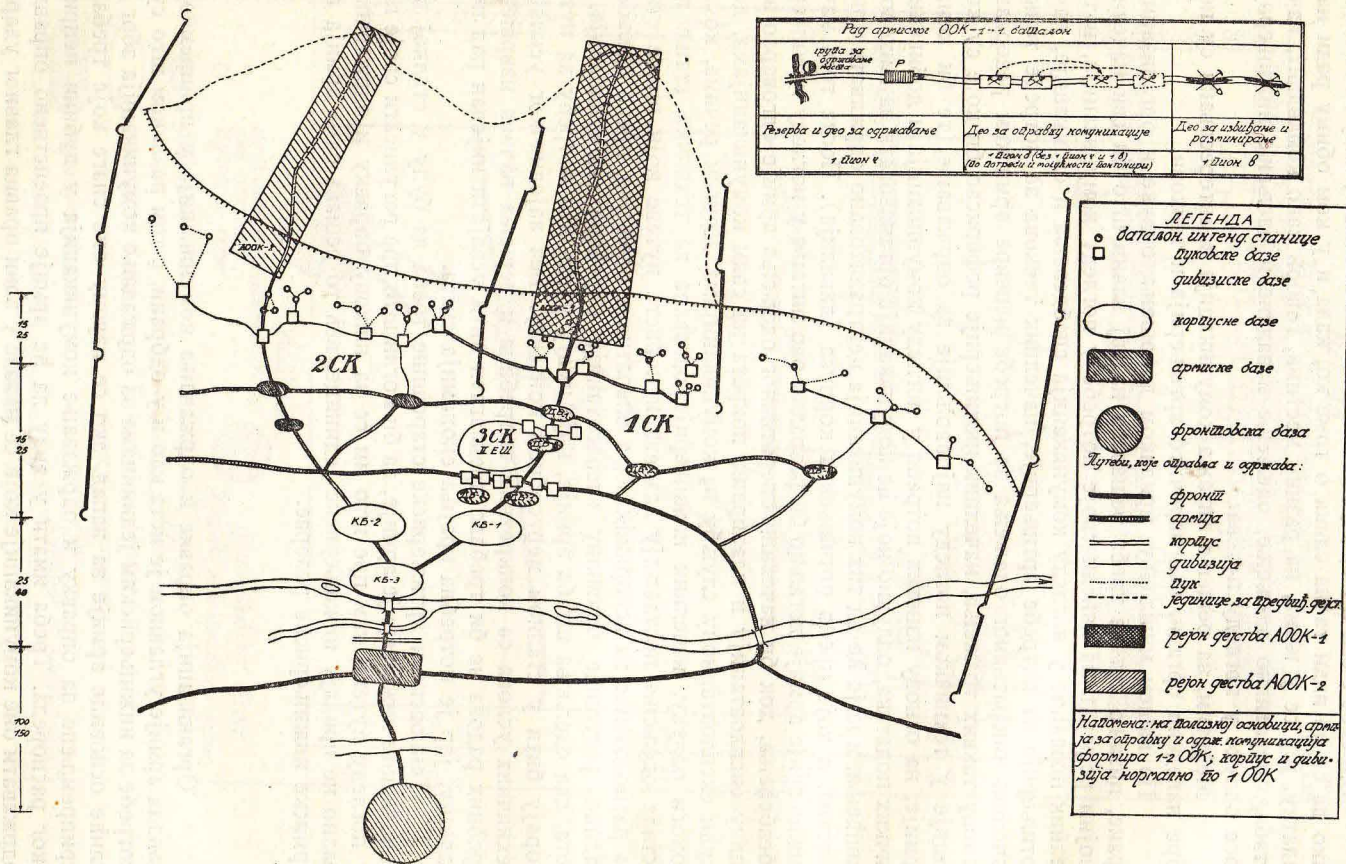
Тенковске и артиљериске старешине треба да буду у сталној вези са начелником инжињерије армије, да би могли што пре регулисати своје потребе у погледу путева, тим пре што им се за њихову оправку и одржавање нормално не придају инжињерске јединице, већ то решава сама армија помоћу армиске инжињерске резерве.

*

Организација оправке и одржавања комуникација у припремној фази напада армије углавном је иста као и у одбрани, с том разликом што су мање потребе за инжињерским јединицама за одржавање комуникација због знатно плиће основице армије за напад, ако се изузму оне снаге које треба имати припремљене за оправку и одржавање комуникација у дубини непријатељског распореда. Треба имати у виду да ће армије првенствено оправљати и одржавати оне комуникације које се налазе у зони правца главног удара, који

ШЕМА

организације обрабке и одржавања комуникација у кавалеру армије

Шема 2

се не мора поклапати са дотадашњим тежиштем одбране. Да би се омогућио планирани темпо наступања армије, у припремном периоду треба створити организацију која ће омогућити брзу оправку и оспособљавање комуникација у току дејства армије у дубини непријатељског распореда, рачунајући да једна пионирска чета по сувом времену може дневно да оправи до 5 км пута, а ако се употреби и механизација, онда и до 8 км, не рачунајући радове на већим објектима.

У том циљу, у оквиру армије и у нижим јединицама, формира се потребан број ООК који имају задатак да оспособљавају комуникације на правцу дејства по мери напредовања трупа. Њихов број зависи од броја праваца и комуникација које треба оправити и одржавати, а јачина од планираног темпа наступања на дотичном правцу, од карактера комуникације и од стања запречавања које се очекује на дотичном правцу. Армија обично треба да формира 1—2 ООК, првенствено на правцу главног удара армије, а евентуално и на помоћном правцу, с тим да дејствује на одређеној комуникацији непосредно позади првих борбених редова и да је оспособљава за пролазак свих предвиђених терета на том правцу. По могућности ООК треба да буде моторизован и да располаже механизацијом за дрводељске и земљане радове, а на каменитом земљишту и за радове у камену. (Види приложену шему).

ООК нормално треба делити на: део који иде напред са задатком извиђања и рашчишћавања комуникације и најближе околине, део који врши оправку комуникације и објеката на њој и на резерву.

Део за оправку може радити ускупно вршећи оправку пута и покрет унапред или да се и он подели на два или више делова који би се узајамно претичали.

У резерви треба оставити снаге којима се у случају губитака могу поунити оба дела која се налазе напред, а које могу преузети одржавање оспособљене комуникације, нарочито осетљивих објеката на њима.

У планирању оправке и одржавања комуникација у нападу армије учествују исти органи као и у одбрани и по истом поступку.

Начелници родова и служби излажу своје потребе у путевима у току борбе у дубини непријатељског распореда на појединим правцима, а нарочито на правцу главног удара. Начелник инжињерије излаже техничке могућности за удовољење изнетих захтева, истичући правац или правце на којима их је лакше или теже испунити.

Командант армије најпре доноси одлуку о правцу главног удара, а затим у наређењу за инжињерију и позадину регулише које комуникације и којим правцима треба оспособити, за какве терете, у које време и са којим снагама, као и које комуникације треба оспособити централизовано, а које ће оспособити потчињене јединице.

Начелник оперативног одељења регулише начин експлоатације појединих комуникација у сагласности са одељењем позадине и одговоран је ако би на њима дошло до нагомилавања и укрштања. Оне комуникације које армија не оправља и не одржава централизовано, оправљају и одржавају ниже јединице за своје потребе, с тим што армија може одредити само главне комуникације које ће одржавати потчињене јединице, или одређивање праваца комуникација може препустити и потчињеним јединицама.